

© Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi

ISSN: 1303-5134

www.insanbilimleri.com

Cilt: 4 Sayı: 1 Yıl: 2007

Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

Mehmet ERSAL*

Özet

Alevî-Bektaşî inanç sisteminin kendi içinde hukuki yaptırımlara sahip olduğu bilinmektedir. Bu yaptırımlar, genel olarak sözlü gelenekle devam ettirilmektedir. Isparta ili Senirkent ilçesine bağlı Uluğbey beldesinde bulunan Veli Baba Sultan Ocağı’nda, yaptırımlar yazıya aktarılarak bir ahitnâme meydana getirilmiştir. Ahitnâme metninin farklı tarihlerde hazırlanmış üç nüshası bulunmaktadır. Çalışmamızda tarihi süreç içerisinde Ahitnâmenin kurallarındaki ve uygulamalarındaki değişimi örneklerle aktarmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Alevîlik, Bektaşîlik, Veli Baba Sultan Ocağı, Hukuk, Ahitnâme

An Example to Law in Alaouite-Bektashi Group: Veli Baba Sultan Treaty

Abstract

Alaouite – Bektashi (Turkish Shi’ites) faith had its own judicial system and sanctions. Although this jurisprudence is usually an oral tradition, a written document, a treaty, was prepared in the house of Veli Baba Sultan, at Uluğbey in Senirkent, Isparta. There are three copies of this treaty which belong to different dates. In this study I have examined how the rules in this document have been followed and how they have changed throughout history.

Keywords: Alaouite, Bektashi, The House of Veli Sultan Baba, Law, Treaty

* Araştırma Görevlisi, Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halk Bilimi Anabilim Dalı.

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

Giriş:

Veli Baba Sultan Ocağı, Isparta İli Senirkent İlçesine 3 km. mesafedeki Uluğbey beldesinde bulunmaktadır. Uluğbey beldesi belediye bir yerleşim birimi olup, nüfusu 2000 yılı sayımına göre 3507’dir. Belde halkının tamamına yakını Bektaşî meşrep insanlardan oluşmaktadır. Veli Baba Sultan Ocağı, Alevî-Bektaşî zümresince bilinen ve saygı gösterilen bir dergahtır. Veli Baba ve yakınlarının medfun olduğu dergah hakkındaki temel bilgileri, kendisine atfedilen menakıpnâmesinden elde etmekteyiz.¹ Menakıpnâme’ye göre; Veli Baba, 16. yüzyılın son yarısı ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir velîdir. Yine menakıpnâmeden öğrendiğimize göre; Malatya serdarı Battal Gazi ve Eskişehir Seyidgazi’de medfun Battal Gazi’nin babası Hüseyin Gazi ile Veli Baba’nın onuncu göbek dedesi Hasan Gazi kardeşidir.²

Veli Baba Sultan Ocağı günümüzde önemli bir Bektaşî inanç merkezidir. 1994 yılına kadar Eskişehir Seyyid Battal Gazi Ocağı’ndan gelen Mürşitler tarafından hizmeti görülen Veli Baba Sultan Ocağı, 1994 yılından itibaren müstakil bir ocak hüviyetini alarak işlevini sürdürmektedir.³ Günümüzde Veli Baba Sultan Ocağı’ndan icazetli bir Mürşit ve yedi Dede bulunmaktadır. Bu yönüyle Uluğbey, Bektaşî inanç sisteminin yürütüldüğü güçlü bir inanç merkezi olma özelliğine sahiptir. Veli Baba Sultan Ocağı’ndan icazetli Dedeler, civar il, ilçe ve beldelerde talibe sahiptirler. Bu taliplerin hizmetini görmek için belde dışına çıkarlar. Veli Baba Sultan Ocağı bu sayede, belde dışında da geniş bir Bektaşî çevresine sahiptir.

Bu çalışmada, Alevî-Bektaşî inanç sisteminde hukuk anlayışından kısaca bahsedildikten sonra, “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”nin tarihi seyri ve geçirdiği değişiklikler verilmeye çalışılacaktır. Bunun yanında, ahitnâmedeki kuralların uygulanışına dair örnekler de sunulacaktır.

Ahitnâme veya ahdnâmenin sözlük anlamı; ahd, “söz verme, yemin”, Farsça nâme, “yazılmış şey, mektup”tur. Ahd-nâme, ayrıca “bir muâhedenin hükümlerini ihtiva eden ve taraflarca imzalanmış olan resmi kayıt”⁴ olarak da açıklanmaktadır. Terim, Alevîlik-Bektaşîlik çerçevesinde, “Tarikat ehlinin uyması gereken kuralları gösteren yazılı metin”⁵ anlamına gelmektedir.

¹ Veli Baba Sultan Menakıpnâmesi, Doç. Dr. Bedri Noyan tarafından neşredilmiştir: Bedri Noyan, *Veli Baba Sultan Menakıpnâmesi*, İstanbul 1993.

² Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Ersal, *Isparta İli Senirkent İlçesi Uluğbey Beldesinde Alevîlik*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2005; Mehmet Ersal, “Bektaşîliğin Farklı İnanç ve Uygulamalarını Yaşatan Veli Baba Sultan Ocağı”, *Uluslararası Alevîlik Bektaşîlik Sempozyumu I*, Isparta 2005, s. 376, 386.

³ Geniş bilgi için bkz. Ersal, *a.g.t.*, s. 40, 43.

⁴ İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lügati , Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misallî Büyük Türkçe Sözlük*, C. 1, İstanbul 2005, s. 57.

⁵ Esat Korkmaz, *Ansiklopedik Alevîlik Bektaşîlik Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, s. 22.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

Yukarıdaki izahlardan da anlaşılacağı üzere, Alevî-Bektaşî inanç mensuplarının Yol’a girerken uymayı kabul ettikleri kaideleri içeren yazılı metne ahitnâme denmektedir. Her talibin veya dervişin bu kuralların yükümlülüğünü kabul etmesi, “ikrar” vermesi ile mümkün olmaktadır. Yol’a muhib olan derviş, Yol’a girmek, bir Dede’ye, bir Baba’ya bağlanmak ister. Bu merasime “ikrar merasimi” adı verilir. İkrar “tasdik/kabul etme” anlamındadır. İkrar veren derviş, Yol’un kurallarına uyacağına da söz vermiş olur.⁶ Bedri Noyan merasimi şöyle anlamlandırır: *“Yol’a ikrar verilerek girilir, yani bir and içilirdi. Bu tören tövbe ile başlar. Daba önce işlenmiş olan suçlar, Kur’an’daki tövbe ayetlerine dayanılarak, hiç işlenmemiş gibi sayılırdı. O anda yeniden doğmuş gibi olurdu. Tövbe ettikten sonra uyarıcının (Mürşid’in) ona yapacağı (telkini), yani vereceği öğütler içinde hareket etmeye ikrar verir, söz verir, and içerdi. Artık bu ablâkı ve hukuki kurallara saygı gösterecek, kıl kadar bunlardan sapmayacaktır. Öğütler verilmeden önce kendisine sorulmuş ve: (Bu yol güçtür. Giyilmez, demirden leblebidir çiğnenmez. Kıldan ince köprüdür geçilmez. Kılınçtan keskindir dayanılmaz. Demirden yaydır çekilmez. Gelme gelme! Dönme dönme! Gelenin malı, dönenin canı!..)*

İşte yolun bu koşulları, bu and içme erkek ve kadın için eşittir. Artık dönüş olmaz. İkrarı bozan, verdiği anttan dönen için ceza ne ise uygulanır.”⁷

Ahitnâmenin, Yol’a ikrar verenlerin uyması gereken kuralları ve uyulmaması durumunda verilecek cezayı belirten, yazılı hukuk metni olduğunu belirtmiştik. Yaptığımız araştırmalarda, literatüre girmiş yazılı ahitnâme örneklerine rastlayamadık. Bu kuralların sözlü gelenekle devamlılığını sürdürdüğünü gördük. “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi” bu açıdan önem kazanmaktadır. Konu ile ilgili tarama yaptığımız eserlerin çoğunda, günümüz Alevî-Bektaşî ocaklarında kullanılan ahitnâme metinlerinden bahsedilmemekteydi. Sadece iki eserde, Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi’nin 1969 yılında oluşturulmuş 24 maddelik şekli verilmektedir.⁸ Bu kayıtlar dışında bir belgeye ulaşamadık. Noyan’ın eserinde ahitnâme özelliği gösteren risâlelerden de bahsedilmektedir. Bu risâlelerin, uyulması gereken kuralları ve cezaî müeyyideleri içerdiğini öğrenmekteyiz. Bunlar “Kitab-ı İmam Hasan ve Hüseyin”⁹ “Risale-i Tariykat”¹⁰ ve “Menakıb-ı Şeyh Safi”¹¹ dir. Hem yazmaları görme imkanına sahip olamamamız hem de konumuz olmaması sebebiyle, Noyan’ı kaynak göstermekle yetineceğiz. Bunun dışında arşiv belgelerine dayanarak, “19.

⁶ Veli Baba Ocağı’nda İkrar merasimi için bkz. Ersal, a.g.t., s. 148-168.

⁷ Bedri Noyan, *Bektaşîlik Alevîlik Nedir?*, İstanbul 1995, s. 212-213.

⁸ Ahitname metnini gördüğümüz ilk eser, Noyan, a.g.e., s. 227-229. Bunun dışında Nejat Birdoğan, *Anadolu’nun Gizli Kültürü Alevîlik*, Hamburg 1990, s. 367-370. Birdoğan, Noyan’daki bilgilerin tekrarını yapmıştır. Şakir Keçeli ile olan görüşmemizde, Bedri Noyan’ın “*Bütün Yönleriyle Bektaşîlik Alevîlik*” adlı eserinin neşre hazırladığı yedinci cildinde, ahitnamelerle ilgili bir bölüm bulunduğunu belirtti. Kitap baskıda olmasına rağmen bize, ismi geçen bölümün çıktısını verdi. Metni incelediğimizde, Noyan’ın “Bektaşîlik Alevîlik Nedir?” adlı eserinde verdiği bilgilerin tekrarı olduğunu gördük.

⁹ Noyan, a.g.e., s. 213.

¹⁰ Noyan, a.g.e., s. 215.

¹¹ Noyan, a.g.e., s. 217.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

Yüzyılda Bektaşîlik” adlı bir kitap yayımlayan A. Yılmaz Soyger’in eserinde, ahitnâme ismiyle geçmese de, cezaî müeyyideleri anlatan kısımlar bulunmaktadır.¹² Yine konu üzerine önemli bir çalışma da, Baha Said Bey’in İttihat ve Terakki döneminde hazırladığı, derlemeye dayanan raporlarıdır. Bu raporlar, dönemin yapısını vermesi açısından önemli bilgiler içermektedir.¹³

Çalışma yaparken, hem araştırmacıların hem de Alevî-Bektaşîlerin ahitnâme kavramı yerine, genellikle verilen cezayı ifade eden “düşkün” veya “düşkünlük” tabirini kullandıkların fark ettik. “Düşkün” veya “düşkünlük” şöyle tarif edilmektedir: “Bektaşî ve Alevîlerde (keza Tahtacılar da) suç işleyene (düşkün) ve bu hale düşkünlük derler. Yol’un yasakladığını yapan “düşkün”dür.”¹⁴ “Alevîlerde ve Bektaşîlerde suç işleyen kimseye düşkün, suçluluk haline ise düşkünlük denir.”¹⁵ “Kızılbaşlar arasında bir nevî “afroz” etme de vardır. Buna Bektaşîler arasında “düşkünlük” denir. Tarikattan afroz edilen kimseye de “düşkün” denir.”¹⁶

Alevî-Bektaşî inanç sisteminde, “üç sünnet, yedi farz” olarak buyruk kitaplarında geçen kaidelere uymayanlar da düşkün olurlar.¹⁷ Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığımız, Alevî- Bektaşî inanç zümrelerinin sosyal hukukunun temellerini açıklamaya yöneliktir. Bunu kısaca üç yasakla izah eden araştırmacılar da vardır. Mesela Fuat Bozkurt, “Alevi inanç dünyasının kökenini bu üç yasak oluşturur. Bir Alevî’nin Alevi olabilmesi için eline, diline ve beline sahip olması gerekir” demektedir.¹⁸ Bu üç yasağı, incelediğimiz topluluk “Edeb” sözü ile formüle etmektedir. Özüne bakıldığında, Alevî-Bektaşî hukuk düzeninin temelini anlatmaya bu söz yeterlidir.

Bu hukukî müeyyidelerin, ikrar veren talip ve dervişler için geçerli olduğunu düşündüğümüzde, ikrar verme çeşitlerine girmemiz icap etmektedir. Alevî - Bektaşî zümresinde üç çeşit ikrar verme merasimi olur: Mücerred, Karı-Koca ve Müsahip. Bu isimlerini saydığımız ikrar verme merasimlerine göre, “yol” a talip olan dervişin üstüne aldığı sorumluluklar da değişmektedir. Mücerred olarak ikrar veren bir derviş, kendi işlediği bir suçun cezasından kendi sorumludur. Karı-Koca olarak Yol’a ikrar veren çiftten herhangi biri bir suç işlemişse, eşi de sorumlu tutulur. Müsahiplik inancına göre ise, Yol’a giren iki karı-koca birbirleri ile kardeş olurlar. Bu iki müsahip

¹² A.Yılmaz Soyger, *19. Yüzyılda Bektaşîlik*, İzmir 2005, s. 210 vd.

¹³ Baha Said Bey (neşreden İsmail Görkem), *Türkiye’de Alevî- Bektaşî, Ahî ve Nusayri Zümreleri*, İstanbul 2006, s.53. Eserde “Düşkünlük” anlayışını anlatan yazı dışında, dönemin gizli toplulukları hakkında saha çalışmasına dayalı önemli bilgiler bulunmaktadır.

¹⁴ Noyan, *a.g.e.* s.210.

¹⁵ Cemal Sofuoğlu, Avni İlhan, *Alevîlik Bektaşîlik Tartışmaları*, Ankara 2005, s. 120.

¹⁶ Abdülkadir Sezgin, *Hacı Bektaşî Veli ve Bektaşîlik*, İstanbul 1991, s. 120.

¹⁷ “Üç sünnet, yedi farz” hakkında geniş bilgi için bkz. Adil Ali Atalay, *İmam Cafer Buyruğu*, İstanbul 2005, s. 174-175; Soyger, *a.g.e.*, s. 210. Konunun sınırlarını aşmamak için izahlara girmedik.

¹⁸ Fuat Bozkurt, *Toplumsal Boyutlarıyla Alevîlik*, İstanbul 2005, s. 98.

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

çiftten herhangi birinin işlediği bir suçtan, iki çift de sorumlu tutulur.¹⁹ Bu yükümlülük sistemi sayesinde dervişler birbirlerinden sorumlu hale getirilir.

Veli Baba Sultan Ocağı’nda “Müsahtiplik” inancı yoktur. Belde halkı Dedeleri, “Müsahtiplik” anlayışına olumlu bakmamaktadırlar ve Veli Baba Sultan Ocağı’nda tarihi süreç içerisinde müsahtiplik olmadığını belirtmektedirler (K.K.1,2,3,4). Mücerred dervişliği kabul ederiz diyen Dedelerden hiçbirine, şimdiye kadar mücerred dervişlik talebiyle gelen olmadığını mülakatlarımızda tespit ettik (K.K.1,2,3).

Alevî-Bektaşî inanç sisteminde hukuk ve uygulama şekillerini kısaca özetledikten sonra, uygulayıcılarından da biraz bahsetmek gerekmektedir. Hukuku veya sosyal düzeni sağlayan kurum, “Dedelik” kurumudur. Dede, Alevî-Bektaşî inanç zümresinde, yukarıda bahsettiğimiz kuralların denetçisi ve gerektiğinde cezanın uygulanmasını sağlayan kişidir.²⁰ Dede, cezayı ve süresini belirleyen mercidir. Dedelerin çözemediği sorunlar söz konusu olduğunda “Mürşid”e çıkılır/başvurulur. Toplumsal kurallar temelde aynı olmasına rağmen, yöre ve ocaklara göre farklılıklar gösterebilmektedir.²¹ Bizim üzerinde duracağımız konu da burada başlamaktadır. Mevcudiyetini bildiğimiz tek ahitnâme metni olan, “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi” üzerinden, Uluğbey’de Alevî-Bektaşî hukukunun uygulanışını izaha çalışacağız.

A. Tarihi süreç İçerisinde Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi:

Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi’nin bizim ulaşabildiğimiz ve bilinen üç nüshası bulunmaktadır. Bunlardan en eskisi 10-01-1969 tarihinde hazırlanan ahitnâmedir. Bu ahitnâmeyi Noyan ve Birdoğan’ın eserlerinde görmekteyiz.²² Bilinen ve elde mevcut olan bu nüsha dışında, 23-11-1994 ve 28-05-2002 tarihlerinde bazı değişikliklere tâbi tutulmuş iki nüsha daha mevcuttur. Biz, burada bu üç nüshanın mukayesesini yaptıktan sonra ahitnâme metinlerine göre günümüze kadar nasıl bir hukuk tesis edildiğini izaha çalışacağız.

1. 10-01-1969 tarihli Ahitnâme:

Mevcudu bulunan ve bilinen en eski ahitnâme metnidir. Orijinal kopyası elimizde yoktur. Kullandığımız metin Bedri Noyan’ın eserinde verdiği nüshadır. Beldede, orijinal metne ulaşmak

¹⁹ Alevî-Bektaşî zümresinde müsahtip inancı üzerine geniş bilgi için bkz. İsmail Kaygusuz, *Alevîliğin İnançsal ve Toplumsal Yol Kardeşliği Müsahtiplik*, İstanbul 2004; İrene Melikoff, *Hacı Bektaş Efsanesinden Gerçeğe*, İstanbul 1999, s. 268-273.

²⁰ Dedelik kurumu üzerine derlemeye ve anket çalışmasına dayalı bir doktora çalışması, Ali Yaman tarafından yapılmıştır. Bu çalışma kitaplaşmıştır. Eser, Dedelik kurumunu her yönüyle incelemiştir. Bkz. Ali Yaman, *Alevîlik’te Dedelik ve Ocaklar*, İstanbul 2004.

²¹ Noyan, *a.g.e.*, s. 223.

²² Noyan, *a.g.e.*, s. 227,229; Birdoğan, *a.g.e.*, s. 367,370.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

istememize rağmen aramalarımız sonuç vermedi. Bunun sebebini sordüğümüzda şu cevap ile karşılaştık: “Her yeni ahitnâme ortaya konduğunda eskisinin hükmü kalkar. Bu sebeple saklanmaz”(K.K.1). 23-11-1994 tarihli ahitnâmenin giriş metnindeki izahtan, 10-01-1969 tarihinde “rehberler kurulu tarafından 24 maddelik bir ahitnâme metninin kabul edildiğini anlıyoruz (Ek-1). Bu bilgi Bedri Noyan’ın verdiği metnin doğruluğunu tasdik etmektedir. Ayrıca Bedri Noyan “Veli Baba Sultan Menakıbnâmesi”ni neşretmesi sebebiyle, belde ile sürekli bir ilişki içerisinde bulunmuştur. Bu sayede 1969 Ahitnâmesinin geçerli olduğu dönemde metni elde etme şansına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Noyan, eserinde ahitnâme metninin oluşmasını sağlayan Dedeler kurulundan veya Dedelerin isminden bahsetmemektedir. Biz bu bilgiyi 1994 ve 2002 tarihli ahitnâmelerden edinmekteyiz. Veli Baba Sultan Ocağı üzerine yaptığımız çalışmada Mürşit başkanlığında oluşturulmuş bir Dedeler kurulu ile karşılaştık. Müşküllerin çözümünde ve ocakla ilgili kararların alınmasında kurul yetkili kılınmıştır. Bu kuruldan 1994 Ahitnâmesinin “12-e” ve 2002 Ahitnâmesinin “10.” maddesinde bahsedilir. Biz, çalışmamız sırasında, bu kurulun aldığı kararları tutanaklar halinde kaydettiğini ve katılan Dedelerin imzası ile gerekli kişilere tevdi ettiğini tespit ettik. Bu tutanak örneklerini de ek olarak vermekteyiz.

1969 Ahitnâmesi 24 maddeden oluşmaktadır. Bu 24 maddeden tek tek bahsetmek yerine, önemli gördüğümüz maddeleri hakkında izahta bulunmaya çalışacağız. Bu ahitnâmede suçlar ve bu suçların karşılığı olan cezaların da sıralandığını söyleyebiliriz. İleri sayfalarda bir tablo ile üç ahitnâmenin suçlar ve cezalarını mukayeseli olarak vermeye çalışacağımız için, burada detaya girmeyeceğiz. Ahitnâmede, zümrenin sosyal hiyerarşisi anlatılırken, ahitnâmenin uygulayıcılarının Mürşit ve Rehberler olduğu da açıkça belirtilmiştir. Özellikle 12. madde devrin bakış açısını da vermesi açısından önemlidir:

“12- Hukuk işlerinde zahirî mahkemeye başvurmak Rehberler ve talipler için suçtur. Rehberler arasındaki halk davalarını Mürşit halleder. Talipler arasındaki davalar ise, Mürşitler bulunmadığı hallerde, rehberler tarafından uzlaştırılır. Mürşit ve Rehberlerin kararına uymayanlar en çok bir sene erkana alınmaz.”

Bu metinde en önemli ifade “zahirî mahkeme” ifadesidir. Bu ifadede Alevî-Bektaşî inancındaki hukukun, “Bâtına” dair bir hukuk olduğu ve talip olanların ikrar vererek bunu kabul ettiği anlatılmaktadır. Derviş, bâtına (gizli, görünmeyen, iç yüz),²³ talip olduğu için, ikrarı gereği hukukunu da “zahire”, yani görüneneye göre uygulayamaz. Biz burada Alevî-Bektaşî inanç sisteminin hukuk anlayışının temellerini de görebiliriz. Çözüm “Yol” içindedir. “Yol” içinde çözülemeyecek

²³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 2004, s. 73.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

sorun olmadığına inanılır. 1969 yılındaki bu inancı, 1994 ahitnâmesindeki “11-e” maddesinde şu şekilde görmekteyiz:

“Rehber ile rehber, talip ile rehber, talip ile talip arasında vuku bulan hukuk anlaşmazlığını rehberler kurulu çözemezse uyuşmazlık halinde hukukî yollara başvurulur.”

Bu maddede, bir toplulukta 25 yıldaki değişimi görebilmekteyiz. Topluluk “zahir” ile iletişimi artırmıştır. Sorunların son çözüm makamı Mürşit olmaktan çıkmış ve adli mercilere devredilmeye başlanmıştır. Yeni sosyal şartlar, gizli toplulukların içerisine kadar sirayet etmiş ve kültürleşme sürecinde tesirli olmuştur. Bu bir dışa açılmadır. Sonraki ahitnamelerde yer almayan 1969 Ahitnâmesinin 13. maddesi de, değişimi göstermesi açısından önemlidir: *“Mecburiyet olmadıkça, menfaat gözeterek, kızımı rızası ile Zahir’e verenlere beş sene düşkünlük cezası verilir. Kızı olan ikrara bent olursa ceza kaldırılır.”*

Burada zahir kavramı daha da genişletilerek, Alevî-Bektaşî inanç zümreleri dışındaki toplumu karşılamaktadır. Ayrıca topluluğun dışa kapalı, kendi içine dönük bir yaşam sürdürdüğünü de bu metinden anlamaktayız. Zahir’le evlenmenin tek yolu, ikrar vermedir. Oysa bu kural, 1994 Ahitnâmesinde yoktur. Bu da, topluluğun zamanla dışa açılışının bir göstergesidir. Nitekim günümüzde, Veli Baba Sultan Ocağı’na bağlı topluluk dışarıdan kız alıp vermektedir.

Yirminci madde ise, Veli Baba Sultan Ocağı’nın 1994 yılına kadar Seyyit Battal Gazi Ocağı’na bağlılığını göstermesi açısından önemlidir:

“Cezalardan tahsil olunan paraların üçte biri Seyyit Battal Gazî Dergahı’na, üçte biri Veli Baba Dergahı’na, üçte biri arkasında halef bırakmayıp ölen fakir taliplerin hizmetine harcanmak üzere rehberine teslim edilir.”

Çalışmamızın başında, 1994 yılına kadar Veli Baba Sultan Ocağı’na Mürşidin Seyyit Battal Gazi Dergahı’ndan geldiğini belirtmiştik. Bu madde bu durumu izah açısından önemlidir. Mürşitliğin 1994 yılında Seyyit Battal Gazi’den gelen son Mürşit tarafından, Belde Dedelerinden Halil Özdamar’a verilmesiyle, Veli Baba Sultan Ocağı müstakil bir hüviyet kazanmıştır.²⁴ Mürşitliğin değişimi ile yeni bir ahitnâmenin hazırlanma süreci de başlamıştır. 1994 yılında hazırlanan ahitnâmeye bu sebeple şu isim verilir: “Seyyit Veli Baba Sultan Dergahı Uluğbey Kasabası-Bektaşî Tarikatı Mürşitlik Devri ve Ahitnâmesi”

2. 20-11-1994 Tarihli Ahitnâme:

Bu ahitnâmenin son maddesinde, *“erenler yolunun selâmeti bakımından aynen tatbik etmeyi biz rehberler, mürşidimiz buğurunda kabul ve imzalıdık”* denilmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere ahidname

²⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Ersal, a.g.m., s. 378.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

Mürşidin huzurunda imzalanmıştır. O zaman beldeye gelen Mürşidin İsmail Hakkı Aydoğdu olduğunu kaynaklardan öğreniyoruz.²⁵ Noyan, adı geçen eserinde bu ahitnâmeyi sunarken, “*Battal Gazî Dergahına bağlı bazı Alevî topluluklarının (Eskişehir, Seyitgazi, Uluğbey, Nazilli) Mürşitleri arasında son birkaç yıl öncesi varılan bir karar ile, düşkünlük hakkında alınmış ve (ahitnâme) adı altında yazılı ve altı her biri tarafından imzalı olarak her birine dağıtılmış olan metni sunmak istiyorum*” diyor.²⁶ Bu izahtan yola çıkarak, ahitnâmenin Seyyit Battal Gazi Ocağı’nda da olabileceğini düşündük ve araştırma yaptık. Sucaeddin Veli Dergahı Mürşidi Nevzat Demirtaş’la görüştük. Uzun yıllardır Mürşitlik görevinde olan Nevzat Demirtaş, bize, ne Sucaeddin Veli Dergahı’nda ne de Seyyit Battal Gazi Dergahı’nda böyle bir metnin olmadığını ifade etti.²⁷ Bütün bu araştırmalar bizde, ahitnâmenin Veli Baba Sultan Ocağı’na özgü bir metin olarak hazırlandığı kanaatini oluşturdu.

Bu ahitnâme bir bakıma, Veli Baba Sultan Ocağı’nın kendi bünyesinde bir yönetim oluşturmasının belgesidir. “Mürşidlik Devri Ahitnâmesi” ismi verilmesi de bunun göstergesidir. Ahitnâmenin ana metnine geçmeden, iki ayrı bölümde izahlarda bulunulmuştur.

Birinci bölümde, Ahitnâmenin Mürşid Halil Özdamar başkanlığındaki kurul tarafından hazırlandığı ve son şeklini 20-11-1994 tarihinde aldığından bahsedilir. Birinci bölümün ikinci paragrafında geçen cümleler ilginç bir bilgiyi içerir: “*Daha önce 10-01-1969 tarihinde Rehberler toplantısındaki (24) maddeli ahitnâme ile 12-08-1994 tarihindeki ahitnâmeler yeniden gözden geçirilmiştir. Anılan ahitnâmelerdeki kararlardan da bu ahitnâmeye ekler yapılmış ve anılan bu ahitnâmeler de iptal edilmiştir.*” Bu metinde 12-08-1994 tarihli başka bir ahitnâme olduğu söylenmektedir. Araştırmalarımız sonucu böyle bir ahitnâme metnine ulaşamadık. Dedelere sorduğumuzda ise, bunun 20-11-1994 tarihli ahitnâmeye hazırlık maksatlı hazırlanmış bir metin olduğunu öğrendik (K.K.1,2).

Birinci bölümün üçüncü paragrafında ahitnâme hazırlanırken yararlanılan kaynak eserler belirtilmiştir: “*Kur’ân-ı Azîmü’şan ve mütevatîr hadislerden tarikat kurucumuz Hz. Hüncâr Pir Hacı Bektaş-ı Veli, Muhammed b. İbrahim b. Musa Bektaş’ın Makalat-ı Gaybiyye ve Kemal-ı Ayniyye, Şerh-i Besmele ve Makalat isimli eserlerinden tarikat süreci ve geleneginden yararlanılmıştır.*”

Birinci bölümün son paragrafında ise, ahitnâmenin hazırlanma amacı anlatılır: “*Amaç tarikatımızdaki birlik ve beraberlik şuurunu pekiştirmek ve Mürşid, Rehber, Talip(mürîd)ler arasındaki gönül birliği, ruh ve tarikat usul birliğini, tarikat disiplini, kardeşlik bağlığını sağlamaktır.*”

20-11-1994 tarihli ahitnâme, Mürşid ve on Rehberden oluşan kurulca hazırlanmıştır. Mürşid Halil Özdamar, Rehberler: Kâzım Karaaslan, Mustafa Ertuğrul, Mehmet Er, Hüseyin Türkaslan, Mehmet Günay, Mustafa Karahan, Mehmet Durmuş, Hakkı Karahan ve Hacı Veli Durmuş’tur. Bu

²⁵ Mustafa Karatürk, *İki Cihan Hazinedarı Seyyit Veli Baba Sultan ve Türbesi*, Ankara (tarihsiz), s. 34.

²⁶ Noyan, a.g.e., s. 227.

²⁷ Nevzat Demirtaş ile telefonda mülakat, 20-05-2006.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

Ocak mensupları ahitnâmenin son sayfasında, isim ve imzaları ile hazırladıkları metni tasdik etmişlerdir. Ayrıca ahitnâme metninin her sayfasının altına da imzalarını atmışlardır.(Ek-2)

Birinci sayfadaki ikinci bölümün başlığı; “Mürşidlik Devri” dir. Bu kısımda Mürşidliğin Veli Baba Sultan Ocağı’na geçişi anlatılmaktadır.

Ahitnâme metni, daktilo edilmiş 11 sayfadan oluşmaktadır. Birinci sayfayı iki bölüm halinde anlatmaya çalıştık. İkinci sayfa ile “Ahitnâme” başlığı altında ana metne girilmektedir. Ana metni beş bölüm halinde ele almayı uygun gördük. Bu beş bölümde anlatılanları izaha çalışacağız.

a. Birinci Bölüm: Toplumsal müeyyideleri ve Yol’a ikrar verenlerin uyması gereken kuralları içerir. Bu bölüm içerisinde, nadir de olsa suç unsuru ve cezası belirtilmiştir. Bu bölüm, ikinci sayfanın başından dördüncü sayfanın yarısına kadar devam eder. On üç ana madde ve yirmi dört alt başlık bulunmaktadır. İkinci madde rakamı iki defa tekrar edildiği için, on iki madde gibi görünür. Bu maddeleri kısaca şöyle izah edebiliriz:

1- “Müşavere” başlığı altında, Rehberlerin her ayın cuma günü Mürşid huzurunda toplanması ve sorunları konuşması anlatılır.

2- Rehberler arasında talip değiştirmenin veya talibin rehber değiştirebilmesi için gerekli şartlar anlatılır. Bu maddenin iki alt başlığı vardır. Alt başlıklarda Rehber değiştirmenin mümkün olduğu haller anlatılır. Alt maddelerin birincisi “katillik halinde”, ikincisi “zina halinde” isimlerini taşımaktadır. Burada zinada bulunan ve adam öldüren, Rehberin verdiği cezayı çektikten sonra, cezasının beşte biri kadar zaman zarfında gözetim altında tutulacağı, sonra uygun görülürse yeniden ikrarının kabul edileceği anlatılır.

3- “Dar’a dost demek” tabirini ve bunun hangi şartlarda mümkün olabileceğini anlatır. “Dar’a dost” tabiri; Yol’a girmek isteyip de maddi imkanları uygun olmayan bir talibin, Dedesine “Darına dost” diyerek Yol’a söz vermesi ve en geç bir yıl içerisinde ikrar kurbanını kesmesine izin verilmesini içeren uygulamayı anlatan tabirdir.²⁸

4- İkrar vermiş bir talibin vefatı durumunda, Dar kurbanı ve cem töreninin nasıl yapılacağını, eğer ölenin bir yakını yoksa ikrar verdiği Rehber ve onun talipleri tarafından Dar’ının kaldırılması gerektiğini anlatır. İki alt başlıkta, İkrar verdiği Rehber vefat ettiyse, onun yerine Mürşidin veya görevlendirilen Rehberin, hizmeti nasıl göreceği anlatılır.

5- Talip Rehberine hakarete bulunmuşsa ve dargın ölmüşse; Dar kurbanının hiçbir Rehber tarafından kaldırılamayacağını, kaldıran Rehber olursa 6 ay veya bir yıl yorgunluk (düşkünlük) cezası alacağı belirtilir.

²⁸ Ersal, *a.g.t.*, s. 150.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi”*

6- Rehberin vefatı durumunda, Dar kurbanı hizmetinin Mürşid tarafından veya Mürşidin tayin edeceği bir Rehber tarafından görüleceğini anlatır.

7- Mürşidin vefatı veya kasaba dışında olması durumunda, üç alt başlıkta vekil tayin edilen Rehberin, hizmeti nasıl göreceği anlatılır.

8- Rehberler arasındaki problemlerin, Mürşid başkanlığındaki kurulca çözüleceğini belirtir.

9- Resmi nikahı olmayanların ikrarının alınamayacağını, alındığı takdirde zina suçuna gireceği anlatılır. Bu belde halkının dinî nikaha bakış açısını vermesi açısından önemlidir.

10- Mürşidin başkanlığında Dedelerce aşılamamış problemlerin çözümü için Rehberler kurulu oluşturulacağı anlatılır.

11- İki alt başlıkta; cem töreni içerisindeki disiplinin sağlanmasına engel oluşturabilecek konulara açıklık getirilir. Birinci alt başlıkta, önemli bir mazereti olmadıkça bütün taliplerin kardeşlerinin cem törenine katılması gerektiği, katılmadığı takdirde ihtar cezası verileceği, tekrarda 150.000 TL cezaya çevrileceği belirtilir. İkinci alt başlıkta cem törenini, Rehberin izni olmadan terk edene 150.000 TL ceza verileceği belirtilir.

12- Burada da cemin kurallarına uymayanlara “tembih” cezası verileceği belirtilir.

13- Bu madde, on dört alt başlık ile kapsamı en geniş olan maddedir. Aslında anlattığımız on iki maddenin tekrarı olduğunu söyleyebiliriz. Suç unsurları, daha detaylı verilmiştir. Suç ve karşılığı olan cezaları ileride bir tablo ile izaha çalışacağımız için buraya almadık. Tekrara düşmemek için, sadece ilk defa üzerinde duracağımız konuları içeren birkaç maddeyi vermekle yetineceğiz:

“f- Rehberin oğluna bir talip kız veremez. Fakat, Rehber kızını talibin oğluna verebilir. Talip damadını Rehber edinemez.”

“g- Bir Rehber kendi oğlunu ve torununu talipliğe alamaz. Damadını alabilir.”

Belde Dedelerine bunların sebebini sordüğümüz zaman, “Cezanın uygulanmasında zorluklara neden olmasın ve hiyerarşi bozulmasın diye böyle uygun görüldü” dediler (K.K.1,2,5). Bu izahtan, toplumsal yapı ile hiyerarşik ve hukukî yapının temellerinin, ortak payda ekseninde oluşturulma gayreti içerisinde bulunduğu sonucu çıkmaktadır.

“h, ı, i, j” maddeleri ise, evlilik ve yükümlülükleri üzerine kurulmuştur. Örnek verirken: “Rehber ve talip nikahlı eşi üzerine evlenemez, eşine kuma getiremez. Evlenen olursa yoldan düşkündür.” Bunun dışında zina ve ikrarlıyken zahid (zümreye dahil olmayan) bir kadınla evlenme suçlarını işleyen talibin, düşkün sayılacağını belirten maddeler de bulunmaktadır.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi”*

Son alt başlık ise, “*her cuma günü taliplerin Rehberlerini ziyaret etmesi mecburdur*” şeklindedir. Günümüzde yaz aylarında işlerin yoğun olduğu zaman zarfı dışında, her perşembe gecesi Dedenin evinde talipler toplanarak “cuma namazı” kılıp sohbet etmektedirler.²⁹

Bölüm başında söylediğimiz gibi, bu bölüm topluluğun hiyerarşik ve sosyal hukukunun temellerini ortaya koymaktadır.

b. İkinci Bölüm: “Ehlibeyt muhibbi” başlığı ile adlandırılmıştır. Dördüncü sayfanın ortasında başlar, beşinci sayfanın ortasında biter. On madde halinde, Ehl-i Beyt muhibbinin yapması gerekenler, Kur’ân-ı Kerim’deki ayetlere atıflarda bulunularak anlatılır. Her maddede, Ehl-i Beyt muhibbinin özellikleri verildikten sonra, bu özelliğin Kur’ân-ı Kerim’de geçtiği ayetler verilmiştir. Biz, ayetlerden birer örnekle, bölümü özetlemeye çalışacağız:

Ehl-i Beyt muhibbi; tövbe edendir (Furkan-70,71), sabredendir (Hac-35), gıybet etmez (Hucurat-12), ahde vefalıdır (Ahzab-23), kimse ile alay etmez (Hucurat-11), cömerttir (Leyl-5,10), Kur’ân ve Ehl-i Beyt emanetine uyan bunlara muhabbet besleyen, Ehl-i Beyti anmadıkları her anı ziyadan sayan, edebli, perhizkârlı, sabırlı, ümitli, utanmaklı, ilimli, irfanlı, imanlı, marifetli, akıllı, ibadetli, şefkatli, rızalı, hikmetli, nasihat sahibi, kanaatli, miskin, kendini bilmekli, muhabbetli, sohbetli, her an zikirde, eline-beline-diline sahip olan kişidir.

c. Üçüncü Bölüm: “On İki Büyük Günah” başlığı ile isimlendirilmiştir. Beşinci sayfada bulunur. On iki madde halinde büyük günahlar ve bunların Kur’ân-ı Kerim’de geçtiği ayetler verilmiştir. Biz, ayetlerin tamamını yazmadan birer örnekle özetleyeceğiz: “Kasten adam öldüren (Nisa-92,94), zina (Nisa-15,16), ahde vefasızlık (Ahzab-23), yetim malı yeme (Bakara-83), ölçüde hile yapmak (İsra-35), hakkında tam bilgi sahibi olmadığı şeyin ardına düşmek (İsra-35), yeryüzünde kibir ve azametle yürümek (İsra-35), Allah’la beraber ilah edinme (En’am-110-151), anaya babaya kötü muamele (Ankebut-8), akrabaya, yolda kalmışa, yoksula haklarını vermemek (İsra-26), elini boynuna bağlayıp cimri olmak (İsra-29), münker, kötülük, terslik, güzeli iyi görmemek (Tevbe-71).”

d. Dördüncü Bölüm: “Suçlar-Günahlar” adlı bölümdür. Beşinci sayfanın sonunda başlar, dokuzuncu sayfanın ortasına kadar devam eder. Bu bölümde de suçlar ve bu suçları içerdiğine inanılan Kur’ân ayetlerine atıflara yer verilmiştir. Burada bahsi geçen suçların tamamı, bir sonraki bölümde cezaları ile birlikte verileceğinden, bir kaç örnekle bu bölümü özetlemeyi uygun gördük: “İnkâr (Zümer-31), isyan (Taha-121), şirk (Fasulet-52), Allah’tan ümit kesmek (Fecr-15,16), komşu

²⁹ Ersal, *a.g.t.*, s. 207,210.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

hakkına saygısızlık (Dehr-8), hırsızlık (Maide-38,39), maskaralık (Bakara-29), iftira etmek (Yunus-69,70),...”

e. Beşinci Bölüm: “Suçlar ve Cezalar” adlı bölümdür. Bu kısımda suç unsuru ve bunun karşılığı olan ceza belirtilmiştir. Biz, mukayeseyi kolaylaştırması açısından elimizdeki üç ahitnâme metnindeki suç unsurlarını ve cezalarını bir tablo halinde vermeyi uygun gördük. Bu sebeple 18-05-2002 tarihli ahitnâme metnindeki değişikliklerden de bahsettikten sonra, bir tabloda suç unsurlarını ve cezalarını belirteceğiz. Bu kısım dokuzuncu sayfadan başlayıp, on birinci sayfada bitmektedir. Ahitnâmenin, bu bölümü de bittikten sonra yarım sayfa, ahitnâme metninin oluşum süreci anlatılır. Devamında gönül birliği ile imzalandığı belirtilir. Sayfanın en alt kısmında ise ahitnâmenin hazırlanmasındaki kurulda bulunan Mürşid ve Dedelerin isim ve imzaları bulunmaktadır.(bkz. Ek-2)

3. 18-05-2002 Tarihli Ahitnâme:

23-11-1994 tarihli ahitnâme metni ile, büyük farklılıklar içermez. 04-05-2002 tarihinde ahitnâmedeki ceza miktarlarını ve ilk bölümdeki iki maddeyi değiştirmek üzere, Mürşid başkanlığında Dedeler kurulu toplanır. Fakat “zaman müsait olmadığından” karara varılamaz. 18-05-2002 tarihinde yeniden toplanılır. Şu iki maddede değişiklik yapılır:

“Rehber değiştirmek: Zinalık ve katillik halinde ve Talip ve Dedenin arasında uyumsuzluk bir hal olursa rehberler kurulunda karar verilir.”(Birinci bölüm ikinci madde)

“Yeni madde: Ahitnâmeye uymayan kural ve davranışlar için hiç kimse bunları yaptırmak ve hizmeti gördürmek amacıyla Mürşide başvuramaz, ricada bulunamaz.”(Bu madde, ahitnâme metninin suçlar ve cezalar bölümünün sonuna konmuştur) (Ek-3).

Dedeler kurulunun 08-06-2002 tarihinde toplanarak; “Üç ay Dedeler kurulu toplantısına katılmama (Tembih) cezası ile cezalandırılır.” diye bir karar almalarına rağmen (Ek-4), bu karar ahitnâme metnine henüz ilave edilmemiştir. Ancak ahitnâme hükmü olarak yürürlüktedir.

Bu maddeler dışında, ahitnâmedeki para cezaları günün şartlarına göre yeniden belirlenmiştir. Bunun yanında “Rehber” kullanımının yerini “Dede” kullanımı almıştır. Bu ahitnâme metni de on bir sayfadır. Bu ahitnâme metni hazırlandığı tarihte Dede sayısı yediye düşmüştür. Ahitnâme metninde: Mürşid Halil Özdamar, Dedeler; Hüseyin Türkaslan, Mehmet Er, Mehmet Durmuş, Erkan Durmuş, Mehmet Köse, Süleyman Ertuğrul, Hüseyin Keskin’in imzaları vardır (Ek-5). İki ahitnâme arasındaki sekiz yıllık zaman diliminde, Dedelerin vefatı veya başka nedenlerle Dede sayısı azalmıştır.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

B. Suç Unsurları, Cezalar ve Uygulamalar:

Çalışmamızın başında, ikrar veren talibin ahitnâmede yazılı olan bütün hükümleri kabul ettiğinden bahsetmiştik. Suçun tespitini ve cezanın uygulanmasını sağlayan makam Dededir.³⁰ Veli Baba Sultan Ocağı’nda Dedelerin müstakil bir Mürşide sahip olmaları hasebiyle, Dedenin çözemediği sorunları çözen makam Mürşidliktir. En üst çözüm makamı, Mürşidin başkanlığında toplanan “Dedeler kurulu”dur.

Talip, ikrar verdiği Dedenin sorumluluğu altındadır. Dede, talibini takip etmek sorumluluğunu taşır. Bu sebeple, herhangi bir hatasında uyarır. Suç unsuruna göre cezasını verir. Eğer talip ile Dede arasında vuku bulmuş bir hadise varsa ve çözümlenemiyorsa; talip veya Dede Mürşide baş vurabilir.

Dedeler arası uyuşmazlık veya problemlerde Mürşide başvurulur. Mürşidin çözüm bulamadığı sorunlar, “Dedeler kurulu”na sunulur. Burada çözüm bulunur. Bunun yanında Mürşid, Dedeleri kontrol etmekle yükümlüdür. Hatalı bir davranışını gördüğünde uyarır. Gerekirse görevden alır. Araştırmalarımız sırasında böyle bir örnek olaydan da haberdar olduk. Dedelerden ikisi arasında oluşan bir problemde Mürşid devreye girmiştir. Hatalı görülen Dedeye ihtar verilmesine rağmen, ihtar alan Dede aynı zamanda kendisine taç giydirmiş de olan Dedeye uygun görülmeyen muameleye devam etmiştir (Ek-6). Bunun üzerine Mürşid ve taç giydiren Dede tarafından kendisine, altı ay yorgunluk (düşkünlük) cezası verilmiş ve Dedelik postu alınmıştır.

Bu cezaî durum dışında, Dedeler kuruluna veya Mürşid huzuruna çıkarılmış olup, tutanakla tespit edilmiş başka bir uygulamaya rastlamadık. Her Dede, sair zamanlarda ve özellikle cem töreni başlamadan önce, birliğin olup olmadığını kontrol eder. Bir kırgınlık veya uyuşmazlık varsa bunu, ayın-i cemin huzurunda ya da ayrı bir zaman diliminde çözüme bağlar. Ceza gerektirecek bir durum olduğunda cezalandırılır. Biz, alan araştırmamız süresince büyük cezalara çarptırılmış talip ile karşılaşmadık. Fakat Noyan’ın eserinde, 1970’li yıllarda vuku bulan bir cezaî hadise nakledilmektedir. Zina işlediğine inanılan bir talibe 10 yıl düşkünlük cezası verildiği, “mürüvvet” diye geldiğinde ise kovulduğu, tekrar “mürüvvet” deyişinde de cezalandırılarak tekrar Yol’a alındığı şu şekilde aktarılmaktadır:

“Mürşit, düşkünün boynuna su dolu büyük bir testi asmış. Niyaz edince (yani: elleri göğüste çaprazlanmış, öne doğru eğilerek saygı duruşuna geçince) alnına değecek gibi sivri bir ağacı çakıp eğilterek alnını buna değdirmiş. Bu şekilde dururken kendisine yüz değnek vurulmasını emretmiş. Ayn-ül cem erenlerin bazıları “Beş tanesi bana, on tanesi bana bağışla erenlerim” diye indirim yaptırmışlar, nihayette altmış çelik (sopa) vurulmağa kadar

³⁰ Geniş bilgi için bkz. Yaman, *a.g.e.*, 161, 165, 237,285.

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

indirilmiş. Bu dayak atıldıktan sonra bir Dîvaz ve üç nefes okuyuncaya kadar da su dolu testi boynunda ve alına sivri uçlu kazık dayalı olarak durdurulmuş. Düşkünlik cezasına böylece nihayet verilmiş.’³¹

Bugün böyle cezalarla karşılaşmak mümkün görünmemektedir. 1994 ve 2002 tarihli ahitnâme metinlerinin sonunda, cezaları küçükten büyüğe doğru şu şekilde tasnif etmişlerdir: “1- Mürşitten özür dilemek, 2- Tembih (paylama), 3- İhtar, 4- Para cezası, 5- Düşkünlik cezaları, 6- Yoldan Düşkünlik.”

Tablo: Üç Ahitnâmedeki Suç Unsurları ve Cezaları

Suç Unsuru	Cezalar		
	10-01-1969	20-11-1994	18-05-2002
Cana kıymak	Ömür boyu yoldan düşkünlik	Tarikat cezasının her yılına 1 milyon TL para cezası	Tarikat cezasının her yılına 5 milyon TL para cezası
Zina	5 sene düşkünlik, 100 liradan 500 liraya kadar para cezası, 80 değnek vurulur	5 yıl düşkünlik	5 yıl düşkünlik
Zinaya teşebbüs	3 yıl düşkünlik, en fazla 300 lira para cezası, cezası kalkınca 80 değnek	1 yıl düşkünlik	1 yıl düşkünlik
Hırsızlık	2 yıl düşkünlik, çaldığı malı sahibine öder ve malın değerinin üçte birini ceza olarak öder	2 yıl düşkünlik	2 yıl düşkünlik
Hırsızlık, zina, kumara teşvikte bulunmak	1 yıl düşkünlik, 50-200 lira arası para cezası	—	—
İftira etmek	1 yıl düşkünlik, 25-200 lira arası para cezası	3 ay düşkünlik, 300 bin TL para cezası	3 ay düşkünlik
Yalancı şahitlik	1 yıl düşkünlik, 100 lira para cezası	3 ay düşkünlik	3 ay düşkünlik
Kamu mahkemesine başvurmak	1 yıl düşkünlik	—	—
Kızını yol dışına vermek, zahide vermek	5 yıl düşkünlik	—	—
Suçsuz yere eşini boşamak	5 yıl düşkünlik, 500 liraya kadar para cezası	—	—
Kumar	1 yıl düşkünlik	—	—
Ahde vefasızlık	—	Yoldan düşkünlik	Yoldan düşkünlik
Yetim malı yeme	—	2 yıl yorgunluk cezası	2 yıl yorgunluk cezası
Ölçüyü tam ölçmeme	—	2 yıl yorgunluk cezası	2 yıl yorgunluk cezası

³¹ Noyan, *a.g.e.*, 226,227. Bu anlatıyı, ocağın Mürşidi Halil Özdamar’a sorduğumuzda dayak ve alna sivri uçlu değneğe dayama kısmının olmadığını belirtti. Kendisinin de, olay olurken bulunduğunu sadece su dolu testi boynunda asılı beklerken bir dîvaz üç nefes okunduğunu söyledi. Sayın Noyan, titiz çalışmaları ile bilinen bir bilim adamıdır. Biz, hadisenin yanlış nakilden kaynaklandığını düşünüyoruz.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

Hakkında bilgi sahibi olmadığı şeyin peşine düşme	_____	300 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Allah’la beraber başka ilah edinme	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Anne ve babaya kötü muamele	_____	Tembih ve ihtar, devamında 500 bin TL para cezası	Tembih ve ihtar, tekrarında 15 milyon TL para cezası
Akrabaya, yolda kalmışa yoksula haklarını vermeme	_____	150 bin TL para cezası	15 milyon TL para cezası
Cimrilik	_____	İhtar	İhtar
İnkâr-Hıyanet	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
İsyan	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Fahşa, aşırı derecede çirkin fiil	_____	İhtar	İhtar
Dinin koyduğu kurallardan çıkma	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Şirk, Allah’a ortak koşma	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Üfürükçülük	_____	İhtar	İhtar
Allah hakkında suizan	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Allah’tan ümit kesmek	_____	Yoldan düşkünlük	Yoldan düşkünlük
Kin	_____	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar
Kibir	_____	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar
Komşu hakkına saygısızlık	_____	Tembih	Tembih
İsraf etmek	_____	Tembih	Tembih
Şehvet, heva, heves	_____	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar
Fitne-fesat	_____	300 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Zan ve gıybet	_____	3 ay düşkünlük	3 ay düşkünlük
Ribacılık	_____	300 bin TL para cezası	3 milyon TL para cezası
Doğal dengeyi bozma	_____	1 yıl düşkünlük	1 yıl düşkünlük
Haset, çekememezlik	_____	150 bin TL para cezası	3 milyon TL para cezası
Kahkaha	_____	Tembih, ihtar, tekrarında para cezası	Tembih, ihtar, tekrarında para cezası
Maskaralık	_____	Tembih, ihtar, tekrarında para cezası	Tembih, ihtar, tekrarında para cezası
Vefasızlık ve ihanet	_____	İhtar	İhtar

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi”*

Zulüm	İhtar	İhtar
Günahsız kadınları zina ile suçlamak	6 ay düşkünlük, 2 milyon para cezası	6 ay düşkünlük, 15 milyon para cezası
Ahlak kurallarına uymamak	İhtar	İhtar
Kıskançlık, hak tanımamak, bozgunculuk, çıkarıcılık	150 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Yalan yere yemin etmek	300 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Bölücülük etmek	Dinde bölücülük, yoldan düşkünlük, tarikatta bölücülük 3 ay düşkünlük	Dinde bölücülük, yoldan düşkünlük, tarikatta bölücülük 3 ay düşkünlük
Darp etmek	300 bin TL para cezası, tekrarında 3 ay düşkünlük	3 milyon TL para cezası, tekrarında 3 ay düşkünlük
Emanete hıyanet	150 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Entrika	300 bin TL para cezası	15 milyon TL para cezası
Riyakarlık	İhtar, 150 bin TL para cezası	İhtar, 5 milyon TL para cezası
Küfür	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar
Münafıklık	300 bin TL para cezası	3 milyon TL para cezası
Gördüğünü örtmeyen görmediğini söyleyen (doğru şahitlik dışında)	Tembih-ihtar, 150 bin TL para cezası	Tembih-ihtar, 5 milyon TL para cezası
Gizli sırrı açıklamak	150 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Üzerine düşen görevi yapmamak	İhtar, duruma göre para cezası	İhtar, duruma göre para cezası
İnat etmek	150 bin TL para cezası	10 milyon TL para cezası
Büyüye hürmet, küçüğe saygı göstermemek	Tembih	Tembih
Söz birliğinden çıkmak	50 bin TL para cezası	5 milyon TL para cezası
Kibirlenmek	3 ay düşkünlük	3 ay düşkünlük
Ayin-i cem kardeşleriyle muti olmamak, bu hakkı vermemek	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar
Özünü rehberine vermemek	Tembih-ihtar	Tembih-ihtar

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

Sonuç:

Bu çalışmayla, bir Alevî-Bektaşî zümresinde uzun zaman dilimlerinde şekillenmiş bir hukuk anlayışının örneğini izaha çalıştık. Zümre fertlerince, bu hukuk sistemi bilinmesine rağmen, yazılı metinlerin olmayışı veya verilen cezaların kayıt altına alınmamış olması, araştırmacıları zorlayan bir konudur. Alevî-Bektaşî inanç sisteminde, hukuku inceleyen bir çalışma yapmak isteyen araştırmacının, sahaya inerek sözlü kültür temelli uygulamaları toplaması gerekmektedir. Türkiye çapında derlemeye dayalı eserler veren bilim adamlarımız da, bu hukuk konusunu temel almadıkları için, birkaç örnekle konudan bahsetmekle yetinmişlerdir.³²

Konuyu, neden böyle bir kuruma veya hukuk sistemine gerek duyulduğu şeklinde de ele almak ve sorgulamak ihtiyacı doğmaktadır. Araştırmalardaki ortak kanaat, böyle sistemlerin kapalı veya gizli topluluklarda ortaya çıktığı yönündedir. Türkdoğan'ın görüşünün izahıta yardımcı olacağını düşünüyoruz: *“Türk toplum tarihi çizgisi incelendiğinde, Alevî-Bektaşî gruplarının daha ziyade bir azınlık psikolojisi altında varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Bu nedenle, kapalı-gizli toplum özelliklerini yansıtır. Her kapalı-gizli toplum, ayakta kalabilmek için birtakım direnç noktaları geliştirmek durumundadırlar. Biz, bu tür iç ve dış etkenlere karşı geliştirilen savunma mekanizmalarına toplumsal seferberlik gücü de diyoruz.”*³³

Bizce de, hukuk sistemi Alevî-Bektaşî inanç sisteminin bir savuma mekanizması veya önemli bir parçasıdır. Bu sistem sayesinde, iç ve dış etkenlere karşı bir savunma yapılabilmektedir. Bunu, alan çalışmamızda da gördük. Topluluk, bir “kabul edilmeme” sıkıntısı içerisindeydi. Bunu şöyle de izah edebiliriz: Topluluğun inanç sistemi baskın inanç sistemi tarafından tenkit edilmekte ve kabul görmemektedir. Tarihi seyri içerisinde böyle bir muameleye maruz kalan toplulukların, kendi içerisinde bir hukuk sistemi veya hiyerarşi geliştirmesi olağandır. Bugünün bakış açısıyla değerlendirirsek, “neden” sorusuna cevap bulamayız. Biz, ahitnâme metnini kırk yıllık tarihi seyri içerisinde değişiklikleriyle inceleyince, kapalı-gizli toplulukların iç dinamiklerini ayakta tutma adına teşkilatlandığını gördük. Modern kültürün, teknolojinin ve iletişimin bu kadar gelişmediği kapalı bir grupta hukuk sistemi daha da anlamlı bir hal almaktadır. Ahitnâmedeki değişimi incelediğimizde, modern topluma veya diğer topluluklara adapte olmak adına, bazı ilerlemelerin kaydedildiği görülebilmektedir. Bu hukuk metni bize bugün için gereksiz görülse de uygulayan topluluk tarafından hala bir anlam ifade etmektedir. “Neden devlet mahkemeleri varken kendi hukuklarını yaşatma gereği hissediyorlar?” diye bir soruya takılmamak, bize daha akılcı gelmektedir. Çünkü, inançlarının sorgulamasını topluluk kendi içerisinde yapmaktadır. Dışarıdan yapılan müdahale veya

³² Mehmet Eröz., *Türkiye’de Alevilik Bektaşilik*, İstanbul 1977; Orhan Türkdoğan, *Alevî-Bektaşî Kimliği*, İstanbul 2005; Noyan, a.g.e.; Birdoğan, a.g.e.

³³ Türkdoğan, a.g.e., s. 499.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

tenkitlerin, onları daha da kapalı olmaktan öteye götürmeyeceğini saha çalışmalarımız sırasında fark ettik.

Bu durumu şöyle de izah edebiliriz: Bu insanlar sır veya gizemli olana talip olmuşlar ve gereklerini kabul etmişlerdir. Bir Dede veya Mürşide teslim olmanın huzuruyla kurallara bakmaktadırlar. Zaten, bu hukuk kuralları da “kabul edenin” yükümlü olduğu kurallardır. Bunu da yol inancı ve Kur’ân hukuku ile bağdaştırmaya çalıştıklarını ahitnâme metninde görmekteyiz. 1994 ve 2002 tarihli ahitnâme metinlerinin ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde, Kur’ân’daki ayetlere atıflar yapılarak, ahitnâmedeki suçları Kur’ân esaslı bir hukuka bağlama çabası görülmektedir. Buradan şu sonuca varabiliriz: Yol hukuku (inanç sahiplerine göre) = Kur’ân hukuku’dur.

Bu anlayış, topluluğu daha da huzurlu kılmaktadır. Topluluk, bu kurallar sayesinde “devamlılığını” sağlamaktadır. Bu kurallara uyan bir toplumun problemleri aşması da kolaylaşmaktadır. Şu şekilde düşünülebilir: Bir hukuk mahkemesinde yıllarca sürebilen bir dava, Dedenin huzurunda birkaç saatte çözülebilmektedir. Dedenin konuya ve şahıslara vakıf olması da talipler tarafından, uygulamanın olumlu bir yönü olarak görülmektedir. Ayrıca alacağı ceza karşısında kendisine, içinde bulunduğu toplum tarafından cephe alınacağını düşünen talip suçtan kaçmaktadır.

Yine ahitnâme metni bize, sosyal kurumların çok sıkı bir şekilde korunduğunu göstermektedir. Kadına ve aileye değer verilmesi; zina suçunun en büyük suçlardan biri görülmesi ve boşanmanın ömür boyu düşkünlükle cezalandırılması önemlidir. Bu sayede aile kurumu toplulukça güvence altına alınmaktadır. Alevî-Bektaşî zümresinde boşanma oranlarının neredeyse yok denecek kadar az olması, toplumsal müeyyidelerin etkisinin bir göstergesi kabul edilebilir. Bu konu üzerine yapılan çalışmalar önemli istatistikî bilgiler içerir.³⁴ Tek eşlilik için konulan kurallar da kadına verilen önemi ifade eder. Çok eşlilik konusunda bir anket yapan Ali Yaman’ın verdiği bilgiler, topluluğun konuya bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir.³⁵

1969 ahitnâmesinden 2002’ye kadar geçen sürede oluşan kurallar bize, birçok toplumsal değişimi göstermektedir. Toplumda ortaya çıkan yeni suçlar ve cezaları, ahitnâmeye eklenmiştir. Burada, suç çeşitliliğinin artış göstermesi toplumsal değişim açısından önemlidir. Yine suçlara karşılık verilen para cezalarının, 1969 tarihinden 2002 tarihine kadar geçen sürede gösterdiği artış, Türk parasının değer yitirşini de gözler önüne sermektedir. Ahitname belgeleri, bu yönüyle ekonomik bir gösterge olma özelliğine de sahiptir. 1969 ahitnâmesinde tek hukuk yolu olarak topluluk hukuku gösterilirken, 1994 ve 2002 tarihli metinlerde; Dede ve mürşit tarafından problem

³⁴ Hüseyin Bal, *Sosyolojik Açıdan Alevî-Sünnî Farklaşması ve Bütünleşmesi*, İstanbul 1997, s. 202,204.

³⁵ Yaman, *a.g.e.*, s.225.

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”*

çözülemezse kamu mahkemelerine başvurulması izninin verilmesi, kapalı topluluğun kendi dışındaki toplum ile yavaş yavaş bütünleşmeye başladığını akla getirmektedir. Problemlerin çözümünde, ahitnâme çizgisinden bir kaymanın olması normaldir. Teknoloji ile gelen iletişim, kapalı toplulukların dış dünya ile bütünleşmesine veya dış dünyayı daha rahat tanımasına imkan vermiştir. Ayrıca Uluğbey beldesinin 1950’li yıllardan itibaren Almanya’ya göç vermiş olması da bu süreci hızlandırmıştır. Bütün bu gelişmeler kamu hukukunun daha belirgin olarak fark edilmesine ve ona doğru bir yönelmenin başlamasına sebep olmuştur. Bugün belde halkı “yol hukuku”na göre çözemediği konuları kamu mahkemelerine rahatlıkla taşıyabilmektedir. Buradan şu çıkarımı da yapabiliriz: İnanç sistemi ile ilgili bir problem varsa bu Dede huzurunda çözülürken, diğer mevzular mahkemelere taşınmaktadır. Son yıllarda gençlerin ve orta yaşlıların ikrar vermekten çekinmeleri, “yol hukuku”na tâbi olamamaları sonucunu da doğurmaktadır.

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi”

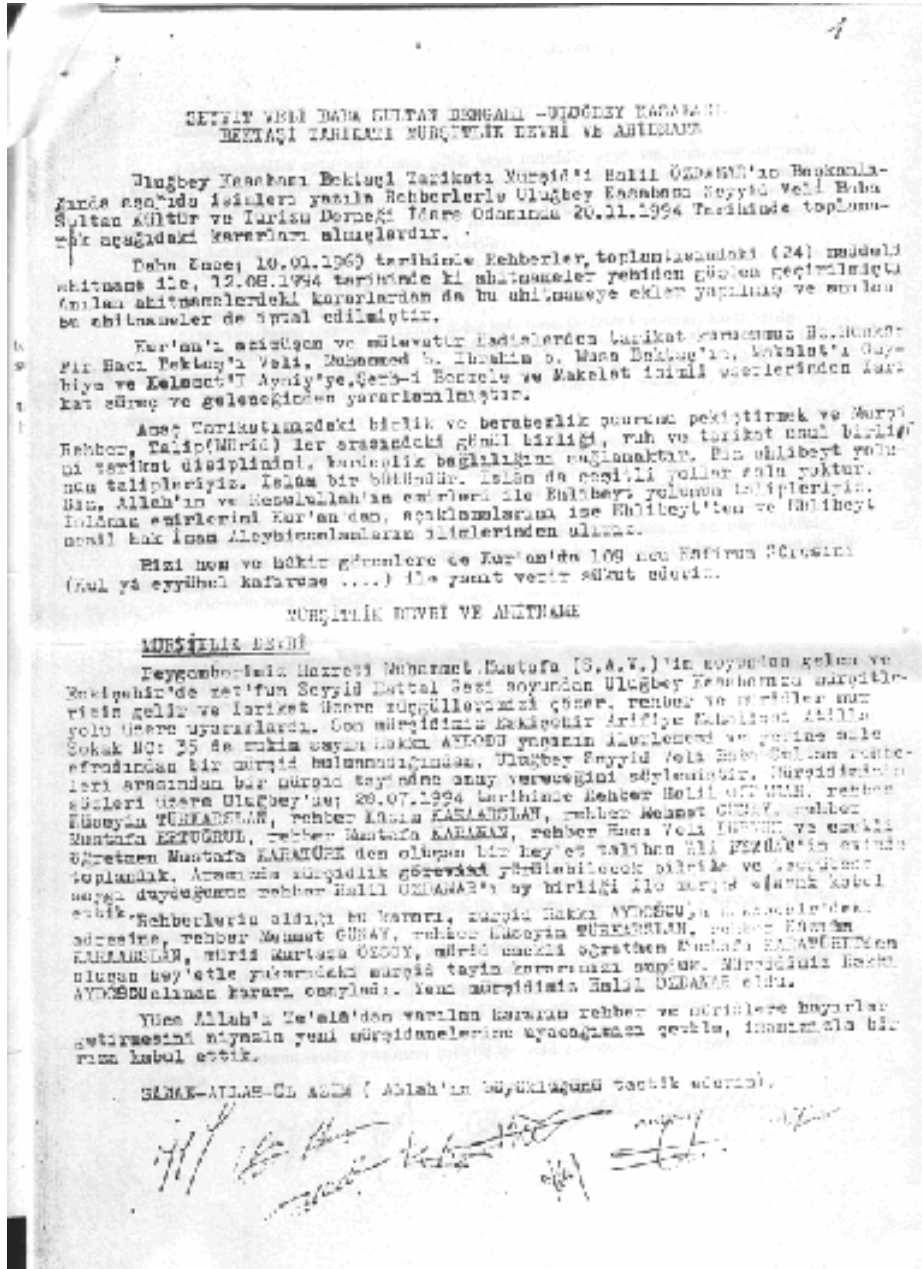
Kaynakça

- A.Yılmaz Soyver, *19. Yüzyılda Bektaşılık*, İzmir 2005.
- Abdülkadir Sezgin, *Hacı Bektaşî Veli ve Bektaşılık*, İstanbul 1991.
- Adil Ali Atalay, *İmam Cafer Bıyırğu*, İstanbul 2005.
- Ali Yaman, *Alevilik'te Dedelik ve Ocaklar*, İstanbul 2004.
- Baha Said Bey (neşreden İsmail Görkem), *Türkiye'de Alevî- Bektaşî, Ahî ve Nusayri Zümreleri*, İstanbul 2006.
- Bedri Noyan, *Bektaşılık Alevilik Nedir?*, İstanbul 1995.
- _____, *Veli Baba Sultan Menakıbnamesi*, İstanbul 1993.
- Cemal Sofuoğlu, Avni İlhan, *Alevilik Bektaşılık Tartışmaları*, Ankara 2005.
- Esat Korkmaz, *Ansiklopedik Alevilik Bektaşılık Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993.
- Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2004.
- Fuat Bozkurt, *Toplumsal Boyutlarıyla Alevilik*, İstanbul 2005.
- Hüseyin Bal, *Sosyolojik Açıdan Alevî-Sünnî Farklılaşması ve Bütünleşmesi*, İstanbul 1997.
- İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lûgatı , Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, C.1, İstanbul 2005.
- İrene Melikoff, *Hacı Bektaş Efsanesinden Gerçeğe*, İstanbul 1999.
- İsmail Kaygusuz, *Aleviliğin İnançsal ve Toplumsal Yol Kardeşliği Müsabiplik*, İstanbul 2004.
- Mehmet Eröz, *Türkiye'de Alevilik Bektaşılık*, İstanbul 1977.
- Mehmet Ersal, “Bektaşiliğin Farklı İnanç ve Uygulamalarını Yaşatan Veli Baba Sultan Ocağı”, Uluslararası Alevilik Bektaşılık Sempozyumu I, 376, 386, Isparta 2005.
- _____, *Isparta İli Senirkent İlçesi Uluğbey Beldesinde Alevilik*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2005,
- Mustafa Karatürk, *İki Cihan Hazinesi Seyyit Veli Baba Sultan ve Türbesi*, Ankara (tarihsiz).
- Nejat Birdoğan, *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*, Hamburg 1990.
- Orhan Türkdogan, *Alevî-Bektaşî Kimliği*, İstanbul 2005.
- Kaynak Kişi Dizini***
- 1 -Halil Özdamar , Mürşid, 88, ilkokul.
 - 2 - Mehmet Er, Dede, 60, ilkokul
 - 3 - Süleyman Ertuğrul, Dede, 52, ilkokul
 - 4 -Erkan Durmuş, Dede, 39, Yüksek okul
 - 5 - Mustafa Karatürk, Talip, 82, Emekli öğretmen

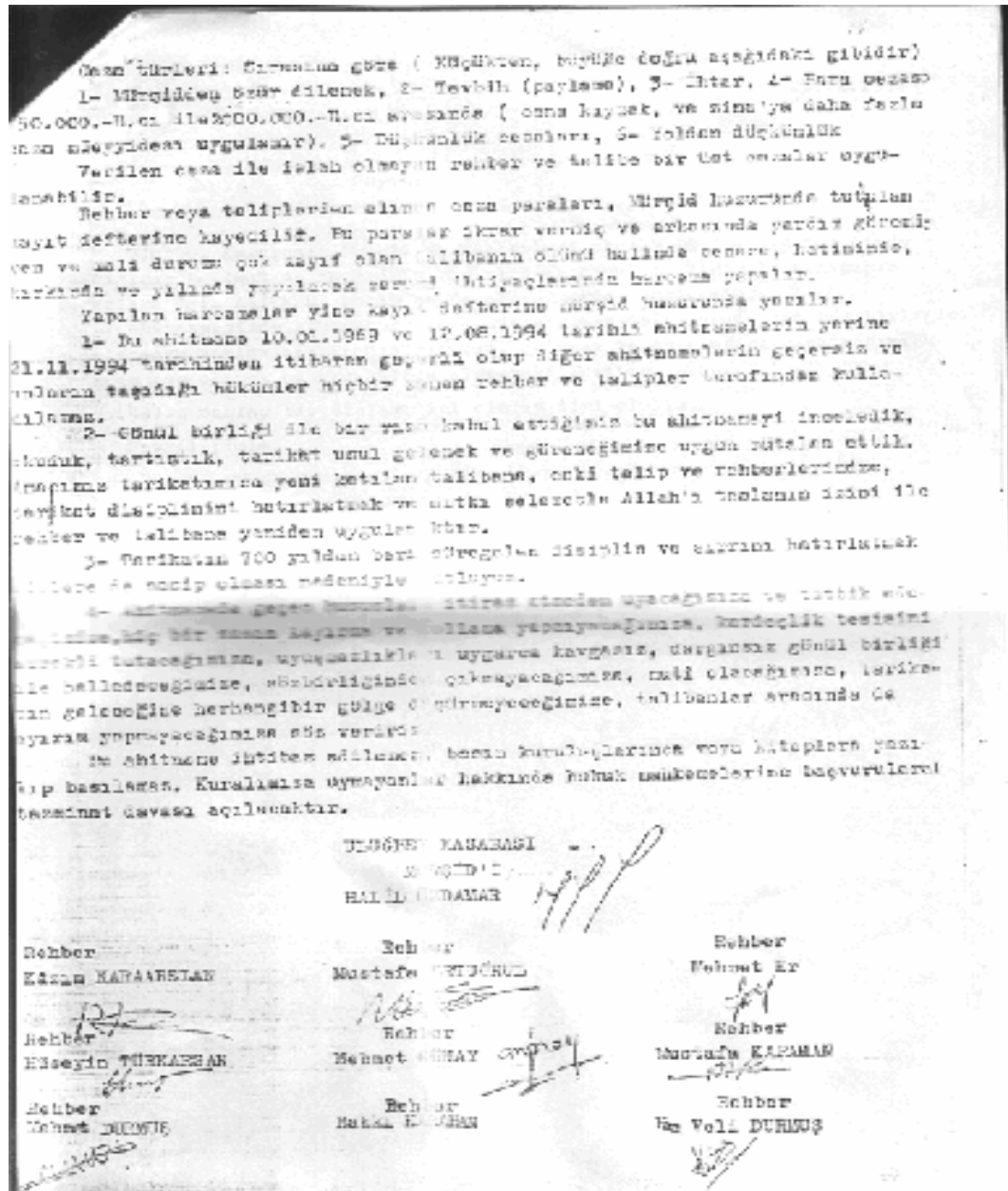
* isim soy isim, görevi, yaş, eğitim durumu.

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

Ek-1: 20-11-1994 tarihli ahitnâme metninin birinci sayfası

Ek-2: 20-11-1994 tarihi ahitnâme metninin son sayfası

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: "Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi"

Ek-3: 18-05-2002 tarihli ahitnâmede yapılan değişiklikleri gösteren tutanak

TUTANAKTIR

18.5.2002 tarihine rastlayan cumartesi günü saat 13⁰⁰'te Sey. Veli Baba Sultan Ocağı'nda Rehberler Kurulunda bulunan, Mürit Halil Özdamar, Rehberler Hüseyin Türkmen Mehmet Er, Mehmet Durmuş, Mehmet Köse, Hüseyin Kerkin, Erkan Durmuş, Süleyman Ertağul, Atakutlan - Mustafa Karatürk. Olduğu halde vakit müsait olmadığından bir karara varılamadığından 18.5.2002 Cumartesi günü yani bir gün sonra saat 13⁰⁰'de yine Sey. Veli Baba Sultan Ocağı'nda olduğu gibi, Mürit Halil Özdamar, Rehberler Mehmet Er, Süleyman Ertağul, Erkan Durmuş, Mehmet Durmuş, Mehmet Köse, Hüseyin Türkmen ve Hüseyin Kerkin olarak toplandı. 28.11.1974 tarihli Ahitnâmenin gerekleri geçilerek bazı maddelerin değiştirilmesine geçildi.

REHBER DEĞİŞTİRMEK b. Zinalık ve Katillik halinde, ve Talip ve Bekir arasında uyumsuzluk bir hal olursa Rehberler Kurulunda karar verilir.

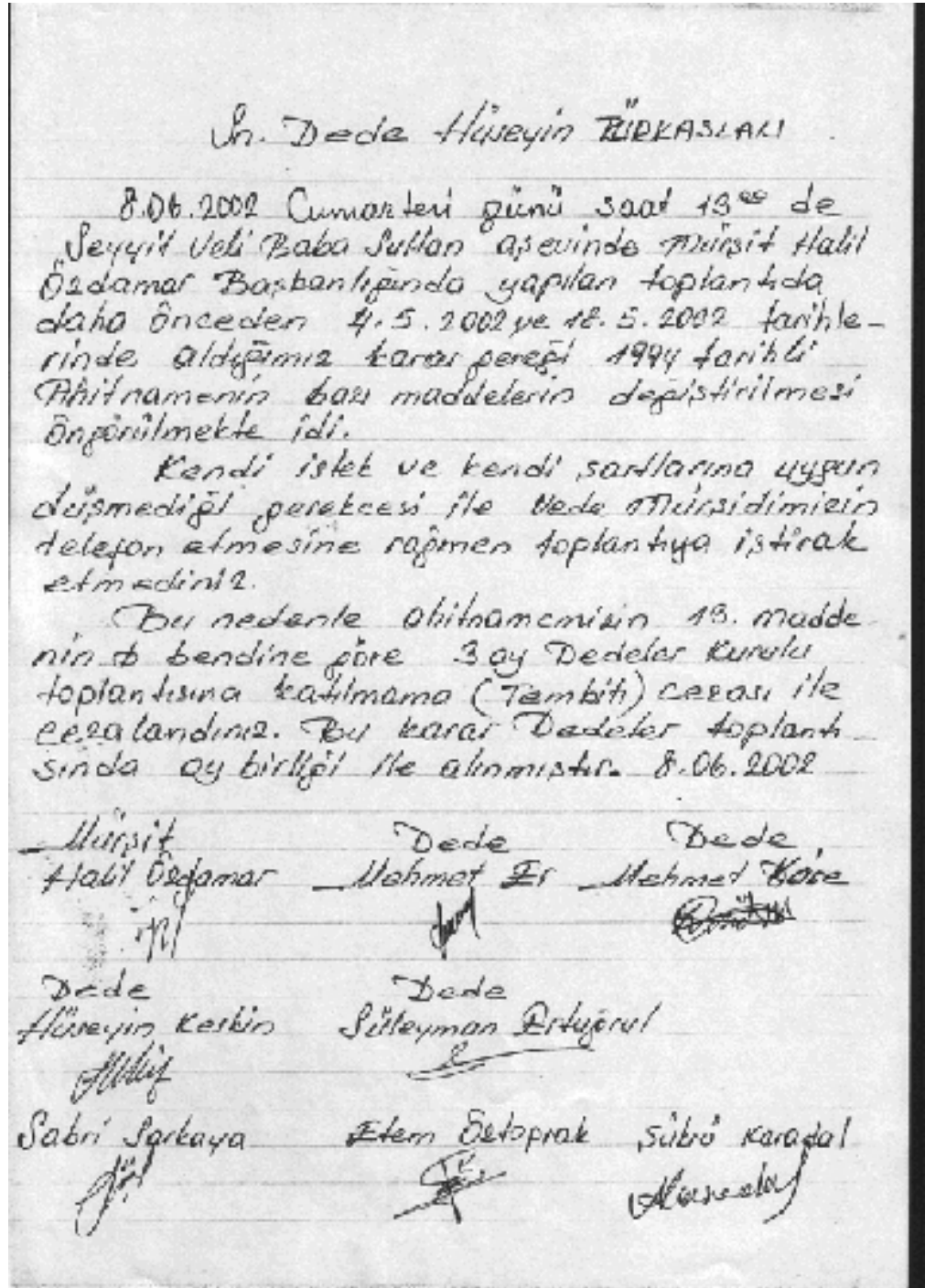
3. Madde (Dama Bant demek) Okunan müzvedde paynen kabul edildi. 4. Maddenin b. Bendi müzvedde dediği gibi değiştirildi. 5. Maddenin yarıldığı gibi değiştirildi. 3. 4) Mad. yarıldığı gibi değiştirilecek.

Yeni Madde : Ahitnâmeye uymayan kural ve davranışlar için hiç kimse bunları yaptırmak ve işlemek pödrümek amacı ile müzvedde baş vuramaz ricada bulunamaz.

Rehberler Kurulu toplantısında yukarıda yazılan maddeler tartışıldı ve kabul edildi. Yeni Ahitnâmeye bunlar eklenerek yeni Ahitnâmenin düzenlenmesine karar verilmiştir. İmzalar Arkasındadır.

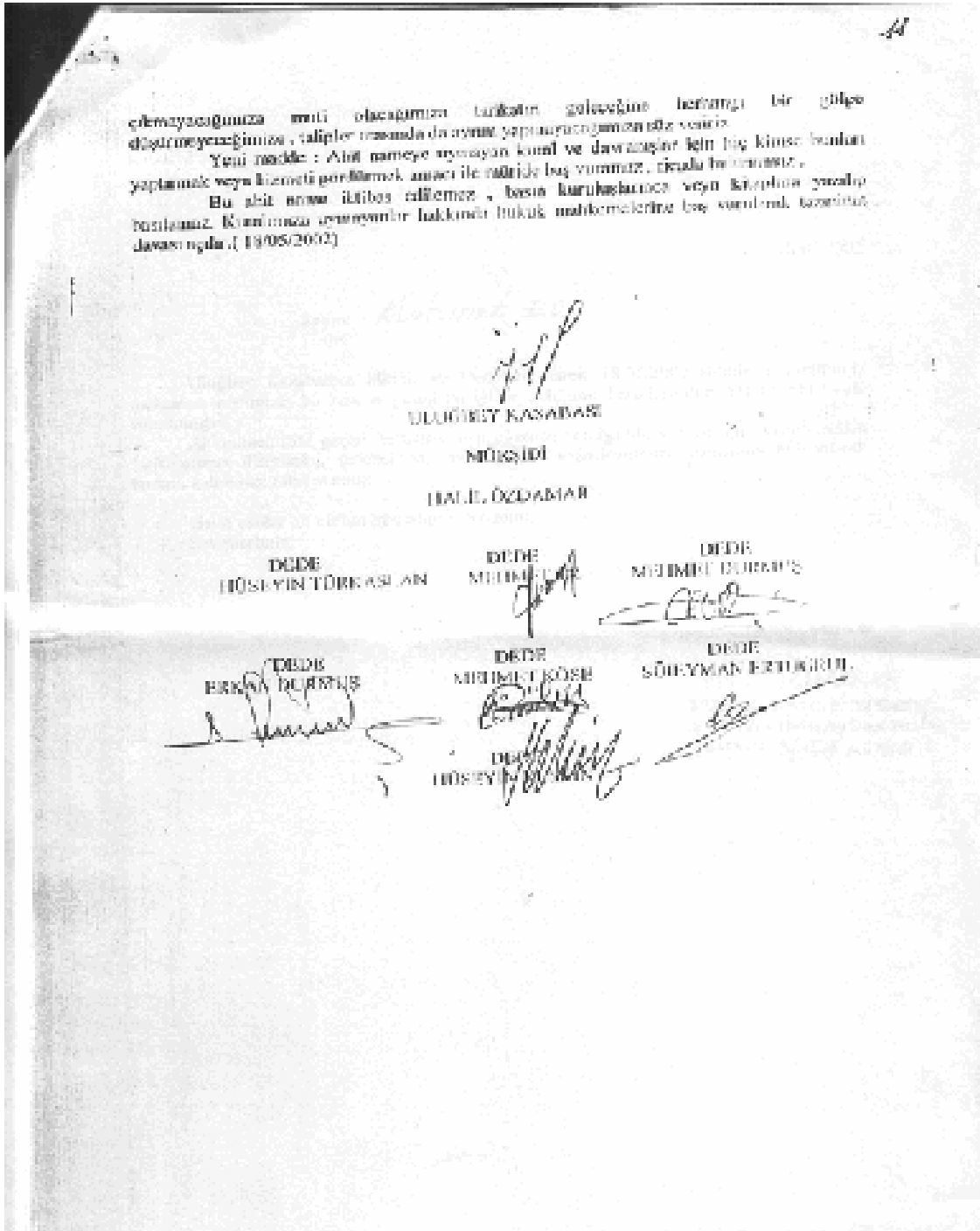
Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: "Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi"

Ek-4:08-06-2002 tarihi Dedeler kurulu tutanağı

Mehmet Ersal: Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: “Veli Baba Sultan Ocağı Ahitnâmesi”

Ek-5:18-05-2002 tarihli ahitnâme metninin son sayfası

Mehmet Ersal: *Alevî-Bektaşî İnanç Sisteminde Hukuka Örnek: "Veli Baba Sultan Ocağı Abitnâmesi"*

Ek-6: Dedelik görevinden alınışı gösteren tutanak

